

вирішенні проблем, ці нові мовні інструменти зробляють те саме для розробки нових концепцій і аргументів.

Висновки. Таким чином, цей новий світ вимагає, щоб ми змінили фокус і знову підняли планку нашого навчання. Усі ці інструменти дозволяють нам розширювати та збільшувати наші можливості, звільняючи нас від нудних речей і водночас дозволяючи зосередитися на тому, що справді має значення.

Література

1. Педада С. Дослідницька робота ChatGPT: Чи це законно та етично? URL: <https://mindthegraph.com/blog/uk/chatgpt-research-paper>.
2. Almirall E. Three creative ways to use ChatGPT in class. URL: <https://www.timeshighereducation.com/campus/three-creative-ways-use-chatgpt-class>.
3. Harte P., Khaleel F. Keep calm and carry on: ChatGPT doesn't change a thing for academic integrity. URL: <https://www.timeshighereducation.com/campus/keep-calm-and-carry-chatgpt-doesnt-change-thing-academic-integrity>.
4. Rose J. ChatGPT as a teaching tool, not a cheating tool. URL: <https://www.timeshighereducation.com/campus/chatgpt-teaching-tool-not-cheating-tool>.

Салагуб Л.І.

*доктор філософії (Ph. D.),
молодший науковий співробітник
лабораторії позашкільної освіти
Інститут проблем виховання Національної
академії педагогічних наук України*

«КРИСТАЛІЗАЦІЯ» АВТОРСЬКИХ ОСВІТНІХ МЕТОДІВ: ЕКОЛОГО-ІСТОРИЧНІ ПРИКЛАДИ & ІНТЕГРОВАНО- МОТИВАЦІЙНІ ПІДХОДИ

Анотація. У статті розглядаються універсальні авторські методи, зокрема через призму продукування еколого-історичних прикладів. Непересічне місце – інтегровано-мотиваційним підходам щодо реалізації освітніх практик (навчальні та виховні аспекти).

Проаналізовано потенціал візуалізації контенту, зважаючи на превалювання «кліпового мислення» у сучасних здобувачів і здобувачок освіти та дорослих.

Ключові слова: авторські освітні методи, еколого-історичні приклади, інтегровано-мотиваційні підходи, візуалізація, цінності, «картина світу», диджиталізація.

Salahub L. «Crystalization» of the Author's Educational Methods: Ecological-historical Examples & Integrated-motivation Approaches. *The article considers universal author's methods, in particular through the prism of producing ecological and historical examples. A unique place for integrated motivational approaches to the implementation of educational practices (educational and educational aspects). The potential of content visualization is analyzed, taking into account the prevalence of «clip thinking» among modern education seekers and adults.*

Key words: author's educational methods, ecological-historical examples, integrated motivational approaches, visualization, values, «picture of the world», digitization.

Актуальність дослідження. У сучасному світі важливим аспектом є питання щодо формування у здобувачів і здобувачок освіти цілісної «картини світу», зважаючи на впровадження авторських методів, прийомів і технологій, які мають акумулювати в собі навчальні та виховні аспекти (освітній процес). Неабияке значення – диджиталізованим практикам і використанню візуалізації під час репрезентації широкого спектру тем, зокрема й екологічного напрямку.

Окрім зазіхань ворога на нашу територію та морально-етичні наративи, він завдає величезної шкоди екології України. Усвідомлювати сутнісні особливості екологічних проблем не виключно у загальнотеоретичному аспекті, а завдяки ознайомленню з пізнавальним освітнім контентом, у якому фокусуватиметься увага на інтегрованих змістових «лініях» із менталітетом української нації та «кристалізацією» *універсальних* авторських освітніх методів (домінуватимуть еколого-історичні приклади та інтегровано-мотиваційні підходи; із акцентуванням уваги на загальнолюдських цінностях), – вимога часу! Однак варто не забувати, що формування нових підходів є можливим

виключно завдяки творчій насназі учителів та вчительок / викладачів і викладачок.

Доцільною є інтеграція екологічної тематики з історичною ретроспективою (у контексті непростого процесу дібрання історичних прикладів-підтверджень гостинності та споконвічної «екологічності» нашої нації). Поєднання з літературою – не менш влучний приклад формування у зростаючого покоління цілісної (інтегрованої) «картини світу», у якій суголосно поєднуюватиметься серйозна наукова інформація з дивовижними та цікавими фактами.

До вивчення окремих аспектів проблематики дослідження долучилося багато науковців. Зокрема, О. Бульвінська проаналізувала сучасні методи навчання та викладання, зважаючи на зарубіжний досвід [3]. С. Шаров зорієнтував увагу на інформатизацію освіти як вектор розвитку сучасного суспільства [8]. У статтях О. Бодика та Т. Шарової (на основі аналізу літературних творів) досліджено семантичність ціннісних лейтмотивів і ставлення до них головних героїв, що є «спорідненим» із сучасними мотиваційними підходами до багатоаспектного розуміння низки перипетій у житті кожної особистості в умовах війни (завдяки реалізації інтегрованих підходів до вивчення предметів / дисциплін загалом і непересічних проблем сьогодення зокрема) [2; 9].

Особливості екологічного виховання проаналізували: С. Грінь, Н. Довбишова, В. Мананкова [4] та ін. Історичний дослідницький поступ знаходимо завдяки ознайомленню з науковим доробком істориків (С. Плохій [5], В. Січинський [6], Т. Чухліб [7] та ін.). Певні поетичні лейтмотиви, співзвучні з особистісними переживаннями кожного та кожної з нас, – *розміщені в поетичних творах, які й нині залишаються актуальними. Серед них – поезія М. Бачинського [1].* Водночас вагоме значення має авторське висвітлення проблематики щодо «модернізації» методів, прийомів і технологій у межах виховних і навчальних процесів (семантично закумуляовані в понятті «освітній процес»). Аспекти, зазначені вище, є каталізаторами щодо обрання проблематики дослідження.

Мета статті – проаналізувати авторські освітні методи універсального напрямку, зокрема в еколого-історичному та інтегровано-мотиваційному контекстах.

Для того, щоб сприяти реалізації намірів, варто поєднувати методичні аспекти з використанням сучасних диджитал-застосунків / сервісів). Це сприятиме «оживленню» екологічної компетентності у здобувачів і здобувачок освіти, адже сучасне покоління є поколінням «візуалів», у свідомості яких превалує «кліпове» мислення. О. Бульвінська дійшла висновку, що активні методи навчання є найбільш ефективними для формування дослідницької компетентності студентів, їх критичного і творчого мислення, інноваційних здібностей, здатності навчатися протягом життя. На її думку, саме ці якості мають стати найважливішими в їхній майбутній професійній діяльності для ефективного подолання викликів сучасності [3, с. 99]. Зокрема, С. Шаров вважає, що велика швидкість перетворень, пов'язаних із розвитком інформаційного суспільства, актуалізує потребу в оперативному реагуванні на нові умови життєдіяльності [8, с. 183].

Розвиток критичного мислення – вимога ХХІ ст. В інформаційному «вирі» доцільно розвивати вміння щодо пошуку якісного контенту. Вироблення правил також має вагоме значення. У цьому контексті доцільно ознайомитися з досвідом школи «Саммергілл», яка була заснована Олександром Сазерлендом Ніллом (1883–1973 рр.) – англійським педагогом, адептом вільного виховання. У роботі він акцентував увагу на тому, що педагогічний тиск і пропагування всебічної дисципліни – «спотворюють» дитину. Усі його ідеї апробовано в процесі роботи в школі «Саммергілл». Саме там О. Ніллу вдалося створити комфортні умови для розвитку дітей. За мету він поставив навчити дитину мислити, а не зазубрювати нові знання.

«Правила» необхідно виробляти спільно (на початку проведення уроку / заняття / заходу). Учитель, учителька / викладач або викладачка мають стати друзями та наставниками (Рис. 1).

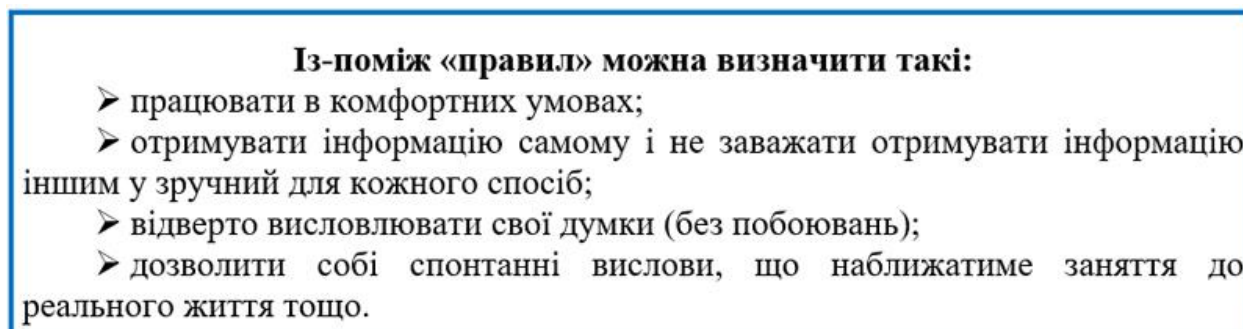

Рис. 1. Орієнтовні правила

Водночас не слід забувати, що саме мотивація (у поєднанні з використанням візуалізації) – запорука успішної реалізації освітнього процесу. У методичному «арсеналі» переважної більшості освітян є улюблені інтерактивні технології. Саме вони допомагають організувати синергетичну взаємодію з учнями / студентами. Чільне місце посідають ті, що сприяють розвитку критичного мислення через аналіз подій, процесів, явищ, оціночних суджень тощо. Варто використовувати мотиваційні вправи (консолідує життєві цінності учасників / учасниць освітнього процесу та відновлюють їхні емоційні ресурси). Ми маємо надавати всім змогу підійти до вивчення певних тем у творчому форматі. Завдання повинні бути варіативними (хтось із дітей може зробити фото «мальованого скрайбінгу», інші – сформулюють його за допомогою віртуальної програми тощо).

Авторські творчі практики (універсальний підхід):

– *вправа «Віконце мрій»* (пишемо на аркуші паперу, що зараз маємо (ціннісне), чого саме нам не вистачає, що хочемо бачити в майбутньому та зазначаємо очікуваний (омріяний результат) у форматі скрайбінгу);

– *прийом «Моніторинги свідомості» / «Що ми бачимо на зображенні?»* (передбачає використання зображень, що сприяють виявленню особливостей на рівні ментального здоров'я у здобувачів і здобувачок освіти / дорослих); кожне зображення має бути багатоаспектним (усі бачитимуть щось «своє»);

– *прийом «Минуле – сьогодні – побажання» / «Чиста дошка»* (на віртуальній дошці, яку ви обрали для роботи, варто розмістити чистий онлайн-аркуш; у його центрі – розмістити фото / картину певної постаті, явища тощо; усім надаємо доступ до віртуальної дошки; вони заздалегідь готують цікаві короткі факти про певну подію (можна обрати суто екологічну тематику в контексті історичної ретроспективи) / особистість / літературного героя / пору року тощо; результат – розміщення контентів на дошці під час проведення активностей) (Рис. 2).

Найголовнішим є проведення паралелей між певними діями постаті / перебігом подій у тогочасних реаліях та питаннями сьогодення (акцент на актуальності контенту) та надання побажань на майбутнє (реалізація ціннісно-мотиваційних наративів);

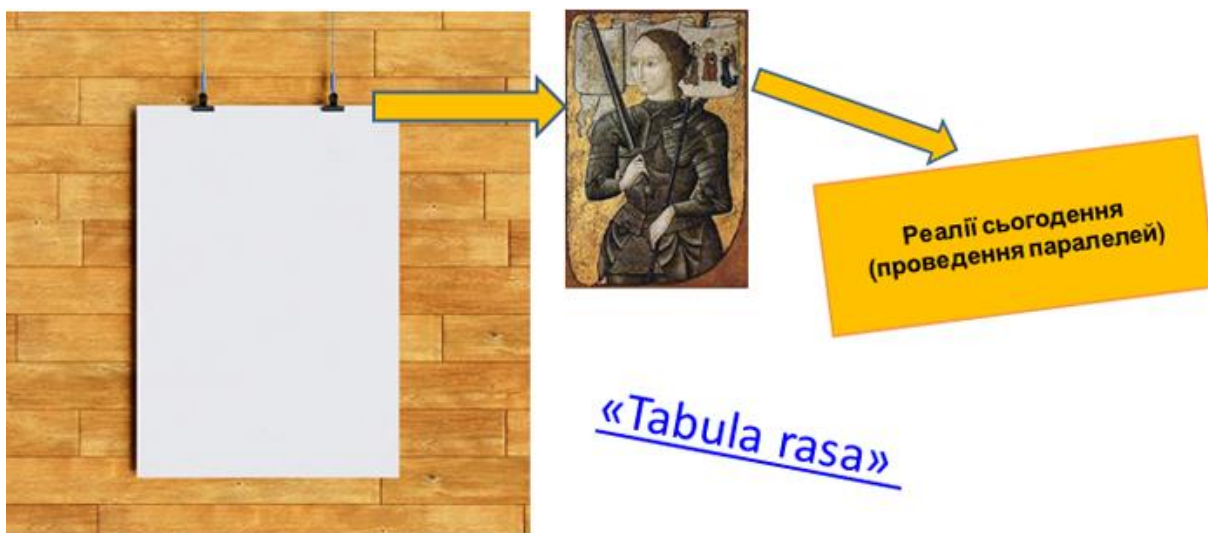

Рис. 2. Прийом «Минуле – сьогодення – побажання» / «Чиста дошка»

– метод «Сніжинка-сторіс» / «Квіточка-сторіс» / «Соняхи-сторіси» (кожна квіточка – акумулює в собі певну інформацію; усі квіточки розміщуються нелогічно, непослідовно; здобувачі та здобувачки освіти – збирають умовний «пазл» та репрезентують «свою історію»); обов’язковий «атрибут» – підбиття підсумків (Рис. 3).

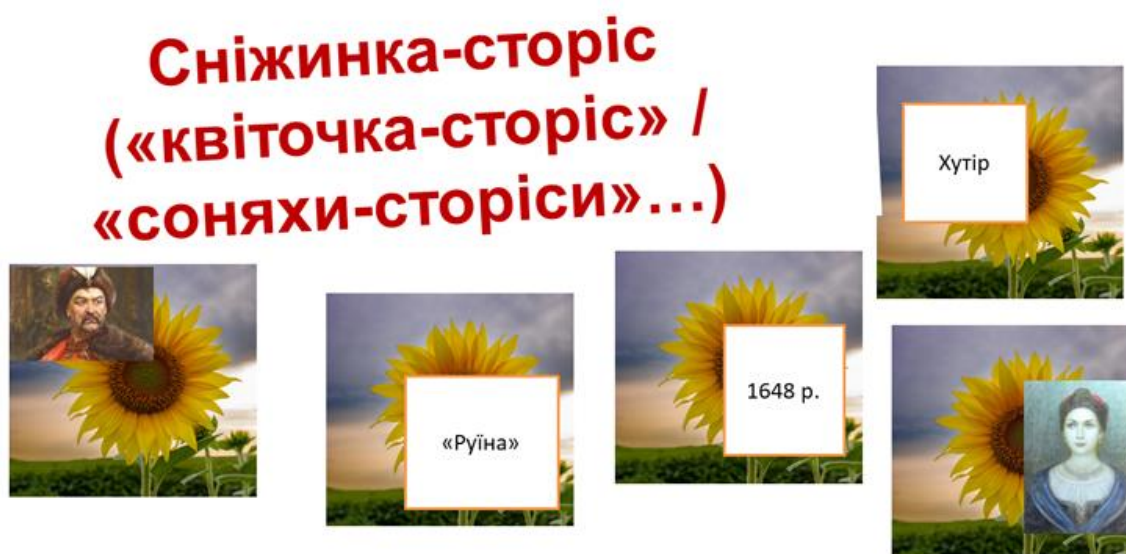

Рис. 3. Метод «Сніжинка-сторіс» / «Квіточка-сторіс» / «Соняхи-сторіси»

Результат – творчий підхід учнів до виконання завдань через призму створення «творчих лайфхаків», а не стандартних (традиційних завдань). Проектна робота – у тренді! У контексті її реалізації варто акцентувати увагу на дебатних технологіях навчання та використанні

контroversійних / бінарних питань для спільного обговорення. Наприклад: «Загальнолюдські цінності у ХХІ ст.: «модно» vs не дуже дієво?», «Екологічні наслідки війни: виклики або перестороги?» тощо.

Авторський метод «Кожна думка – цінна!» (Рис. 4).

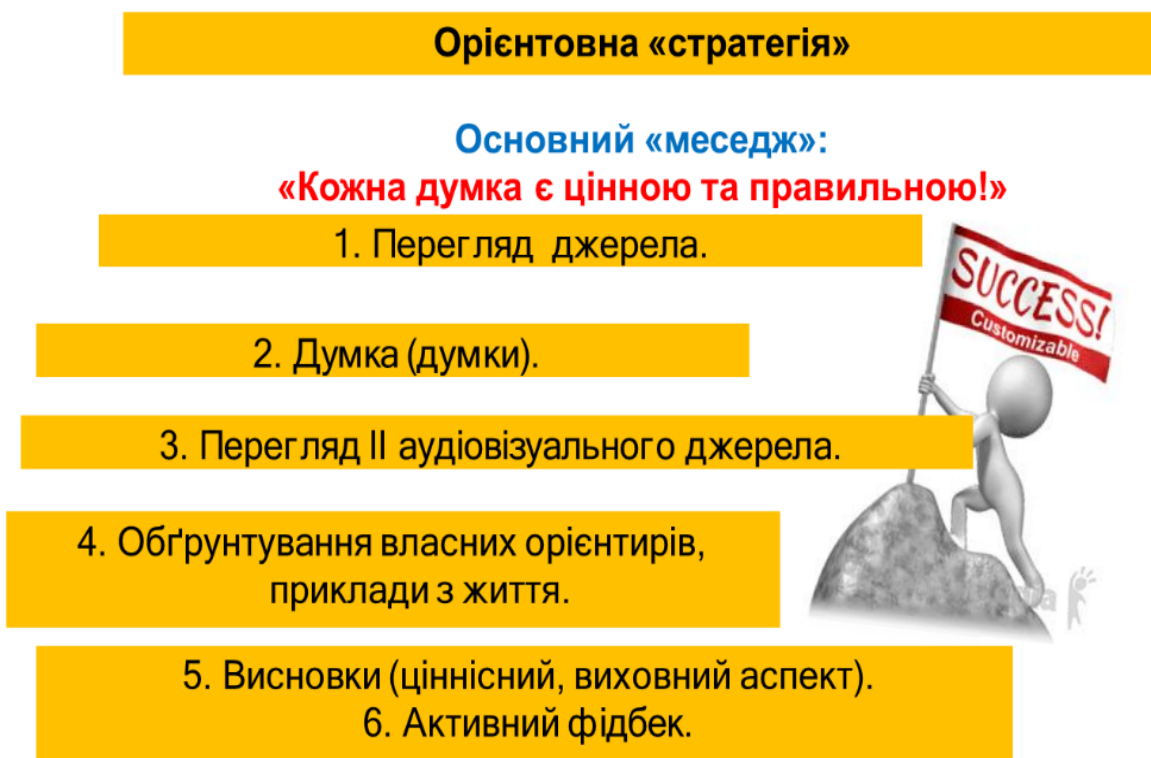

Рис. 4. Авторський метод «Кожна думка – цінна!»
Вправа «Два слова... Тільки два слова...»

Орієнтовний інструктаж щодо виконання є дуже лаконічним: під час вивчення певної теми запропонуйте всім учасникам і учасницям визначити в контексті проблематики (підтеми, проблеми, певного аспекту, постаті) тільки два слова. Потім – вони мають обґрунтувати, чому саме зацентували увагу на цих поняттях, висловивши своє ставлення до певних подій, явищ, процесів, тощо. Доцільно використовувати різні візуальні підходи з метою обговорення стрижневих проблем, зокрема й екологічного напрямку. Саме під час дискусії (дебатів) ми зможемо почути кожного та кожену. У «фокусі» – розвиток критичного мислення та аксіологічної компетентності у здобувачів і здобувачок освіти завдяки створенню тематичного онлайн-колажу (Рис. 5).

Рис. 5. Тематичний онлайн-колаж

Зважаючи на військові події, екологічна тематика є доволі актуальною. Професія еколога – не менш почесна «місія». Мета – проаналізувати нагальні проблеми життєвих реалій кожного та кожної з нас. Варто не забувати про ціннісний підхід, адже дівчата та хлопці мусять присвятити свій дібраний контент певній особистості / особистостям (Рис. 6–8).

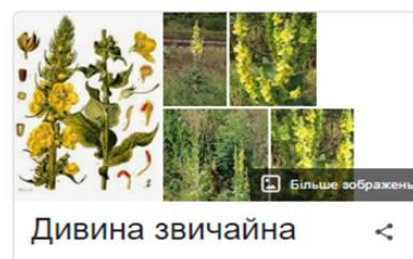
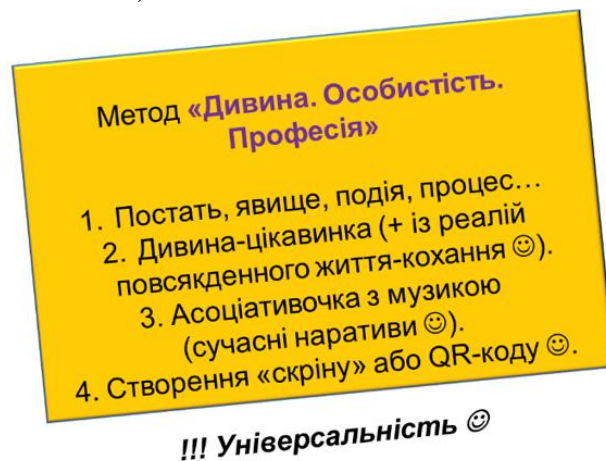
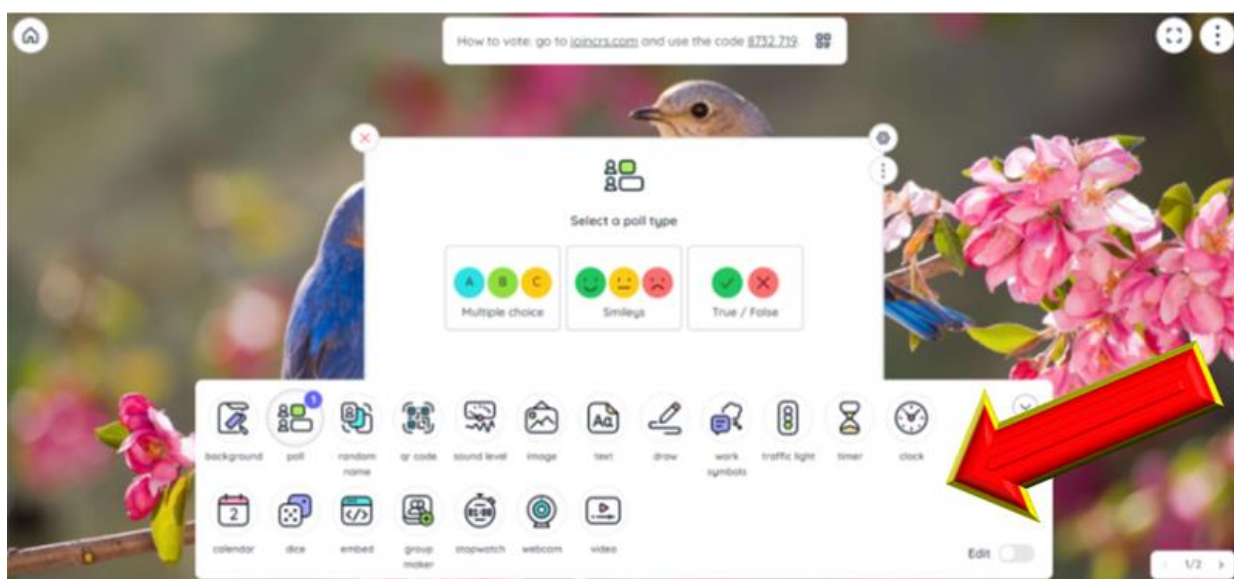

Рис. 6–8. Метод «Дивина. Особистість. Професія»

Метод, на якому зацентовано увагу вище, передбачає вибір цікавої теми, пошук її асоціації з рослиною або іншою «семантикою». Висвітлення проблематики через репрезентацію прикладів із життя, дібрання музичних фрагментів, які, на думку учня, учениці / студента, студентки, якнайкраще відбиватимуть тогочасні події, явища, процеси, діяльність постаті, літературного героя / героїні тощо. Акцентуймо увагу на ціннісних наративах! Доцільно спитати у своїх здобувачів і здобувачок освіти: «Кому б Ви присвятили свій виступ? Чому саме цій людині?»).

У «вирі» процесів суцільної диджиталізації варто не забувати про системне навчання через призму виконання цікавих і змістовних творчих завдань, із акцентуванням уваги на сучасних диджиталізованих «лайфхаках» (творчих завданнях).

Сервіс «Classroomscreen» є цікавим і зручним для підготовки та проведення змістовних уроків (<https://classroomscreen.com/>). «Classroomscreen» є інтерактивною онлайн-дошкою. Автор-розробник – Л. Копперс, викладач із Нідерландів. Сервіс призначений для викладачів, які могли б використовувати його як навчальний екран у своїх класах. Платформа є безкоштовною та не вимагає реєстрації. Має всі потрібні інструменти для малювання, організації різних форм роботи тощо. Серед можливостей інтерфейсу: вибір фону; випадкове ім'я; кубики; рівень шуму; ЗМІ; QR-коди; малювання; текст; символи (зручно для роботи в парах / групах); світлофор; таймер; секундомір; годинник; календар (Рис. 9–10).

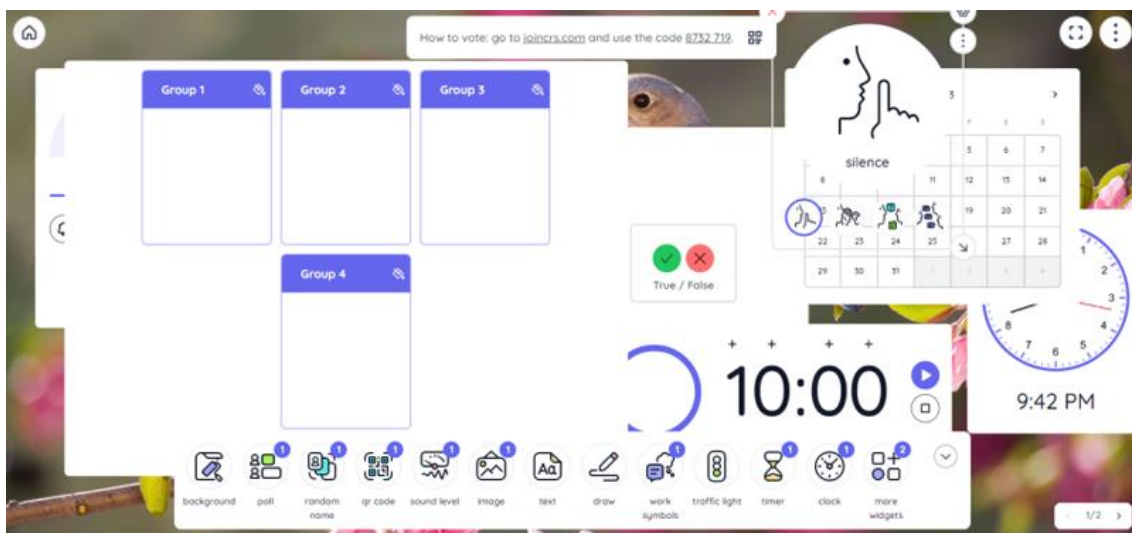

Рис. 9–10. Інтерактивна онлайн-дошка «Classroomscreen»

Мудборд – улюблений інструмент дизайнерів, архітекторів, організаторів святкувань, представників ЗМІ, письменників, психологів і просто тих, хто мріє та візуалізує власні бажання. Його сміливо можна назвати «дошкою настрою» (є різновидом візуальної презентації або «колажу»), що складається із зображень, тексту та зразків об'єктів у композиції). Мудборд – «переріс» межі свого початкового призначення та став одним із навчальних прийомів, який подобається здобувачам і здобувачкам освіти. Адже цікавим є пошук тематичних зображень, цитат тощо. Підбиття висновків реалізується завдяки «конструюванню» історій-розповідей (Рис. 11).

Рис. 11. Мудборд з теми «Запорізька Січ. Нестримне кохання. Ковальство»

У контексті реалізації інтегрованих наративів важливо акцентувати увагу на загальнолюдських цінностях і мотивації до життя кожної особистості (як індивідуумів із когорти викладачів / викладачок, так і здобувачів / здобувачок освіти). У цьому допоможе «проекція уваги» на *літературний поступ*. Зокрема, аналізуючи повість Г. Гузовської-Корицької «На сьомому небі від щастя», Т. Шарова визначила її провідні мотиви (мотиви повісті). А саме: людяність, любов до рідних, малої БАТЬКІВЩИНИ, вшанування сімейних традицій, плекання віри й надії, мудрість і життєвий досвід, всеперемагаюча віра добра над злом, світла над темрявою [9, с. 288]. Водночас О. Бодик дійшов висновку, що Т. Драйзер показав у «Трилогії бажання» «надлюдину», чия філософія та діяльність відповідала уявленням Ф. Ніцше про сильну, видатну особистість, а також погляди самого письменника на сутність індивідуалістичної традиції в Америці кінця ХІХ – початку ХХ ст. [2, с. 25]. Він вважає, що Каупервуд створює не тільки статки, а й власну філософію, що робить його знедоленим і, зрештою, переможеним. Однак виконав і творчу функцію, залишивши по собі яскравий слід у свідомості людей, із якими зустрічався протягом життя [там само]. Аналізувати загальнолюдські цінності через призму літератури – доцільно та пізнавально. Особливо – у скрутні часи.

Історичній пам'яті (у поєднанні з еколого-ментальними аспектами нашої нації) – одне з чільних місць у світоглядних наративах наших здобувачів і здобувачок освіти. Як не дивно, але зважаючи на інтегровані підходи до реалізації навчальних і виховних процесів, саме поєднання історичної пам'яті з екологічними аспектами є однією з нагальних потреб в умовах війни. Ворог намагаються зламати наше «коріння». Варто звернути увагу на «екологічну ментальність» української нації в історичній ретроспективі, аналізуючи спогади іноземних мандрівників, дипломатів та інших особистостей, у яких «красномовно» висвітлена «екологічність» наших земляків. Знаковим є дослідження В. Січинського [4]. Бінарне зіставлення (контroversійні лейтмотиви) – не на користь «других». Дослідник наводить спогади данського посла Ю. Юста про українців: «... Побачивши вперше українські села і міста, посол був приємно здивований їх чистотою і порядком» [цит. за: 6, с. 44]. Інша цитата – також фокусує увагу на проведенні паралелей між ХVІІІ ст. та реаліями сьогодення Данський державний діяч так писав про місцевих мешканців Чернігівщини: «... як взагалі усе населення Козацької

України, відзначаються великою ввічливістю і охайністю, вдягаються чисто і чисто утримують дома... українські козаки “у всіх відношеннях чистіші й чепурніші від росіян”» [цит. за: 6, с. 45]. Цікавими є спогади Е. Кларка: «... Хати на Україні чисті й білі, як в Уельсі...» [цит. за: 6, с. 51–52].

Висновки. Отже, виважене ставлення до екологічного виховання є споконвічним і сталим для української нації. Воно є успадкованим *на генетичному рівні*. Вищезазначені авторські практики – *сприятимуть розвитку різних типів мислення. Насамперед – критичного*. Завдяки цьому здобувачі та здобувачки освіти зможуть навчитися відстоювати власні життєві позиції та орієнтири, зважаючи на свій досвід. Акцент – на розвитку аксіологічної компетентності (самостійне, обґрунтоване та толерантне висловлення власних ставлень, суджень тощо).

Трансформація практик у навчанні та вихованні (освітній процес) є можливою завдяки впровадженню низки практико орієнтованих «векторів». Серед них:

- осучаснення методів, прийомів і технологій (завдяки створенню авторських «творчих лайфхаків» та реалізації діяльнісних аспектів у роботі зі здобувачами та здобувачками освіти) задля успішної реалізації освітнього процесу;
- акцентування уваги на мотиваційних аспектах і спільному виробленні «правил проведення» уроків / занять / заходів разом із учнями та ученицями / студентами та студентками;
- інтеграція різних предметів / дисциплін / дисциплін за вибором тощо;
- приділення неабиякої уваги до української ментальності та автентичності через призму реалізації як внутрішньопредметної, так і міжпредметної інтеграції;
- використання візуального / аудіального та аудіовізуального інформаційного контенту тощо.

Орієнтовні поради щодо подальших «кроків» на шляху до вивчення не менш актуальних освітніх напрямів, пов'язаних із проблематикою дослідження:

- сприяти підвищенню рівня обізнаності освітянської когорти щодо аспектів диджиталізації через призму створення спільних «зустрічей» (взаємодія між учителями / викладачами), результатом роботи яких може бути формування електронних контентів із дидактичним забезпеченням, що сприятиме інтеграції, адже вчителі / викладачі

зможуть акумулювати для себе інформацію про практики, які використовують їхні колеги у своїй діяльності;

- розвивати культуру демократії та громадянську відповідальність як освітян / освітянок, так і здобувачів / здобувачок освіти.

Література

1. Бачинський М. Непогода. *Струни : Антологія української поезії від найдавніших до нинішніх часів для вжитку школи й хати* / влаштував Б. Лепкий. Берлін : Українське слово; Українська народня бібліотека, 1922. Ч. II. С. 69–70. URL : <http://surl.li/mgmdz>.
2. Бодик О. П. «Фінансовий геній» Френка Каупервуда як реалістична «модель успіху» в американській літературі кінця ХІХ – початку ХХ сторіччя. *Українські студії в європейському контексті*. 2022. № 5. С. 14–26.
3. Бульвінська О. Сучасні методи навчання і викладання на основі дослідження: зарубіжний досвід. *Освітологічний дискурс*. 2019. № 1–2(24–25). С. 83–103.
4. Грінь С. О., Довбишова Н. О., Мананкова В. Л. Екологічне виховання дітей як внесок у майбутнє планети. *Молодий вчений*. 2016. № 12(39). С. 412–416.
5. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / пер. з англ. Романа Клочка. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2016. 496 с.
6. Січинський В. Чужинці про Україну : Вибір з описів подорожів по Україні та ін. писань чужинців про Україну за десять ст. 5-е вид. Авґсбург : Павлович, 1946. 118 с., VIII с. : іл. / Перевидання : Львів : Слово, 1991.
7. Чухліб Т. Гетьмани і монархи. Українська держава в міжнародних відносинах 1648–1714 рр. Київ : Інститут історії України НАНУ, 2003. 518 с.
8. Шаров С. В. Інформатизація освіти як вектор розвитку сучасного суспільства. *Українські студії в європейському контексті*. 2021. № 4. С. 181–187.
9. Шарова Т. М. Переосмислення життєвих цінностей, або як долати труднощі життя. *Українські студії в європейському контексті*. 2022. № 5. С. 282–288.